

Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja Digiministeerium

Teie: 09.01.2026 nr JDM/26-0033/-1K

Meie: 10.02.2026 nr 1-7/10-2

Karistusseadustiku muutmise eelnõu väljatöötamiskavatsuse mittekooskõlastamine

Lugupeetud justiits- ja digiminister

Oleme tutvunud Justiits- ja Digiministeeriumi poolt esitatud karistusseadustiku muutmise eelnõu väljatöötamiskavatsusega (edaspidi VTK), mis käsitleb narkootiliste ja psühhotroopsete ainete käitlemisega seotud kuriteokoosseisude diferentseerimist.

Ohtlike narkootiliste ja psühhotroopsete ainete leviku vähendamine on riiklik prioriteet, mille eesmärk ei ole üksnes narkootikumide levitamisega tegelevate kurjategijate tegevuse tõkestamine, vaid ka inimeste hoidmine ning elanike turvalisuse tagamine avalikus ruumis. Narkootikumide levik tänavatel ja avalikes kohtades suurendab paratamatult vägivalla-, varavastaste ja muude kaasnevate kuritegude riski ning mõjutab otseselt inimeste turvatunnet.

Seetõttu on selge vajadus välistada narkootikumide tänavakaubanduse kujunemine ja püsimine Eestis. Eesti on riik, kus narkootiliste ainete avalik pakkumine ei ole tavapärane nähtus, ning selleks saavutatud olukorra hoidmine on Siseministeeriumi jaoks oluline strateegiline eesmärk. Selle eelduseks on, et õiguskaitseasutustel on olemas tõhusad ja toimivad õiguslikud ning praktilised vahendid, mis võimaldavad sekkuda kiiresti ja tulemuslikult. Arvestades, et narkokuritegevus on üha enam seotud organiseeritud kuritegevuse, vägivalla ja rahvusvaheliste võrgustikega, eeldab see riigi järjekindlat ja süsteemset tegutsemist. Samal ajal peab riigi lähenemine saatma ka ühiskonnale selge sõnumi, et uimastid ei ole ohutud ning nende levitamine ja tarvitamine põhjustavad tõsiseid tervise- ja julgeolekuriske.

Siseministeerium peab oluliseks uimastipoliitika jätkuvat arendamist ning tunnustab Justiits- ja Digiministeeriumi VTK koostamisel tehtud analüütilist tööd. Samas leiame, et VTK-s käsitletakse narkootikumidega seotud karistuspoliitilisi küsimusi liialt kitsalt ning valdkondade vahelisi koostõjusid arvestamata, eelkõige avaliku korra, rahvatervise ja õiguskaitse praktilise toimimise vaates. Mitmed VTK-s esitatud ettepanekud võivad sellisel kujul rakendatuna kaasa tuua negatiivseid mõjusid nii avalikule korrale, elanike turvalisusele kui ka õiguskaitseasutuste, eelkõige Politsei- ja Piirivalveameti töökorraldusele ja sekkumisvõimele. Sellest tulenevalt ei kooskõlasta Siseministeerium VTK-d esitatud kujul ning peab vajalikuks alljärgnevate põhimõttele märkuste ja ettepanekute arvestamist.

1. Suure koguse aine käitlemise diferentseerimine lähtuvalt käitlemise eesmärgist (KarS § 184)

VTK-s tehtud ettepanek diferentseerida suure koguse narkootilise aine käitlemist sõltuvalt sellest, kas aine on mõeldud edasiandmiseks või üksnes enda tarbeks, suurendab oluliselt käitlemise eesmärgi tõendamise koormust. Praktikas tähendab see, et õiguskaitseasutused peavad senisest sagedamini ja detailsemalt tõendama tänavadiilerite ning väiksemate levitajate tegevust, mis omakorda suurendab menetluste mahtu ja kestust.

Leiame, et selline muudatus nõrgestab õiguskaitseasutuste töö tõhusust ning ei ole kooskõlas eesmärgiga vähendada uimastite levikut. Teeme ettepaneku säilitada KarS § 184 lõike 1 senises sõnastuses, kuid vajaduse korral kaaluda sanktsiooni alammäära langetamist või sanktsioonivahemiku korrigeerimist.

2. Aine suure koguse alampiiri tõstmine

Siseministeerium ei toeta ettepanekut tõsta narkootilise või psühhotroopse aine suure koguse alampiiri. Uimastiturg on viimastel aastatel muutunud oluliselt ohtlikumaks: levivad tugevatoimelisemad ja ettearvamatuma toimega ained ning ka väiksemad kogused võivad põhjustada raskeid tervisekahjusid või surma.

Alampiiri tõstmine annaks ühiskonnale eksitava signaali, justkui oleks senisest suurem kogus rahvatervise seisukohalt aktsepteeritav enne kriminaalõiguslikku sekkumist. Lisaks tooks see kaasa väärteomenetluste arvu kasvu, milleks puudub täiendav ressurss, sh tasumata rahatrahvide sissenõudmiseks ja karistuste asendamiseks. Praktikas tähendaks see ressursi ümberpaigutamist kriminaalmenetlustest väärteomenetlustesse, mida ei ole VTK-s mõjuna välja toodud ega hinnatud.

VTK-s on selgelt välja toodud, et Eestis on uimastite tarvitamine kasvutrendis, turule jõuavad üha kangemad ja ohtlikumad ained ning suureneb nii noorte kui ka korduvtarvitajate osakaal. Sellises olukorras on aine suure koguse alampiiri tõstmine sisuliselt vastuolus VTK enda probleemikirjeldusega. Mida tugevamad ja ohtlikumad on turule jõudvad ained, seda väiksem kogus on vajalik märkimisväärse tervisekahju või eluohtliku üledoosi tekitamiseks.

3. Aine väga suure koguse määratlemine suure varalise kasu asemel

Toetame põhimõtteliselt lähenemist, mille kohaselt seotakse raskem vastutus mitte suure varalise kasu tõendamise, vaid aine kogusest tuleneva rahvatervise ohuga. Samas vajab täiendavat selgitamist ja kokkulepet see, millistel alustel on määratletud piir, mille kohaselt loetakse väga suureks koguseks aine hulk, millest piisab joobe tekitamiseks enam kui 5000 inimesele.

Siseministeeriumi hinnangul kujutab olulist ohtu ka selline kuritegu, mille käigus käideldakse uimastite kogust, millest piisab joobe tekitamiseks enam kui 1000 inimesele. Seetõttu on vajalik leida tasakaal, mis lähtub reaalsest ohust rahva tervisele ning välistab olukorra, kus kuritegude arvu statistiline vähenemine saavutatakse üksnes normitehnilise piiri nihutamise kaudu. Politsei- ja Piirivalveameti prioriteet keskenduda suurimatele käitlejatele ja levitajatele ei ole muutunud ning seda lähenemist tuleb õiguslikult toetada.

4. Diferentseerimine lähtuvalt aine ohtlikkusest

Siseministeerium ei toeta narkootiliste ja psühhotroopsete ainete diferentseerimist vähemohtlikeks ja enamohhtlikeks aineteks või ainerühmadeks. Kõik keelatud uimastid on oma olemuselt ohtlikud ning põhjustavad tervisekahjusid. Ainete ohtlikkuse normatiivne eristamine annaks ühiskonnale vale signaali ning võib kaasa tuua uimastite tarvitamise normaliseerumise.

Lisaks on aine ohtlikkus ajas muutuv ning sõltub kasutusviisist, puhtusest ja tarvitajast, mistõttu selline diferentseerimine tekitaks õigusselguse ja -kohaldamise probleeme.

5. Diferentseerimine lähtuvalt teo korduvusest

Siseministeerium ei toeta eraldi diferentseerimist aine käitlemise teo korduvuse alusel. Kui KarS § 184 lõike 1 sanktsioonimäärasid leevendada, puudub täiendav vajadus korduvkurjategijate olukorra eraldi normatiivseks leevendamiseks. Pigem näeme vajadust karistuspraktika selgemaks kujundamiseks, sh juhisteks selle kohta, millistel juhtudel on põhjendatud karmima või leebema karistuse mõistmine.

6. Kriminaalmenetluse tingimusliku lõpetamise eeltingimusena sõltuvusdiagnoosi nõudest loobumine

Toetame ettepanekut loobuda kriminaalmenetluse tingimusliku lõpetamise eeltingimusena sõltuvusdiagnoosi olemasolu nõudest. Sõltuvus võib avalduda erinevates vormides ning selle diagnoosimine ei pruugi alati kajastada tegelikku probleemset tarvitamist. Oluline on säilitada võimalus hinnata teo raskust, isiku käitumismustreid ning tema valmisolekut abi vastu võtta, tagades samas, et meede ei muutuks automaatseks ega vähendaks õiguskaitse üldpreveniivset mõju.

Kokkuvõttes leiame, et VTK vajab olulist täiendavat arutelu ja ümberkujundamist, kaasates ka siseturvalisuse ja õiguskaitse valdkonna osapooled, samuti mõjude hindamist riigiasutuste tööle tervikuna, sh menetluskoormusele, sekkumisvõimele ja ressursidele. Peame vajalikuks viia läbi ka mõjude analüüs koostöös rahvatervise valdkonna kujundamise eest vastutavate pooltega, eesmärgiga mõelda läbi kavandatavate muudatuste tagajärjed rahvatervisele, sealhulgas uimastite tarvitamise käitumisele ja hoiakutele. Samavõrd oluline on, et VTK aruteludega kaasneksid uimastite tarvitajatele suunatud abiteenuste kättesaadavuse suurendamine, tagamaks, et sõltuvusprobleemiga inimesi oleks võimalik suunata õigeaegselt ja tõhusalt ravi-, nõustamis- ja tugiteenustele, olenemata süüteo liigist. Esitatud kujul VTK-d ei ole Siseministeeriumil võimalik kooskõlastada ning saame seda teha märkuste ja ettepanekutega arvestamisel.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Igor Taro
siseminister